

СИЧ З.Д., д-р с.-г. наук

КУБРАК С.М., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

kubraksweta@ukr.net

ПЕРСПЕКТИВНИ ЗА ГОСПОДАРСЬКО-ЦІННИМИ ОЗНАКАМИ СОРТИ ТА МІСЦЕВІ ФОРМИ ЧАСНИКУ ОЗИМОГО В ПОСУШЛИВИХ УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Вивчено робочу колекцію із 50 сортотразків озимого часнику. Найшвидше досягання головок (104 доби) спостерігали у варіанта 8 походженням із Запорізької області. Найбільшу масу головки (61 г) та врожайність (12,6 т/га) зафіксовано під час вирощування зразка 9 із цього ж регіону.

Ключові слова: сорт, місцева форма, урожайність, часник озимий, погодні умови, маса головки.

SYCH Z., Dr of Agr. Sciences

KUBRAK S., Cand. of Agr. Sciences

Bila Tserkva National Agrarian University

PROMISING VARIETIES AND LOCAL FORMS OF WINTER GARLIC IN TERMS OF ECONOMIC VALUE IN THE DRY CONDITIONS OF THE RIGHT-BANK FOREST-STEPPE OF UKRAINE

A working collection of 50 winter garlic varieties was studied. The fastest head maturation (104 days) was observed in variant 8 originating from the Zaporizhzhia region. The largest head weight (61 g) and yield (12.6 t/ha) were recorded when growing sample 9 from the same region.

Key words: variety, local varieties, yield, winter garlic, weather conditions, head weight.

В Україні більша частина часнику озимого культивується фермерами та приватними господарствами. Незважаючи на це, існує гостра нестача продукції для населення. Дефіцит її покривається експортом із-за кордону, де найбільша частка припадає на Китай [4, 5]. Основною причиною його нестачі є відсутність достатньої кількості створених сортів, які переносили б несприятливі умови в період вегетації та формували високий і якісний врожай [1, 2]. Їх створення потребує тривалого часу та значних фінансових ресурсів. Впровадження у виробництво адаптованих до певних умов навколишнього середовища кращих місцевих форм дає можливість пришвидшити вирішення цієї проблеми та забезпечити селекцію якісним вихідним матеріалом. Отже, виділення місцевих форм часнику озимого за комплексом господарсько-цінних ознак, адаптованих для вирощування в умовах Правобережного Лісостепу України потребує додаткового вивчення [5, 6].

Дослідження проводили в умовах Ботанічного саду Білоцерківського НАУ впродовж 2022–2024 рр. Робоча колекція часнику озимого (50 сортотразків) була зібрана із різних областей України, а саме: Дніпропетровської, Київської, Кіровоградської, Житомирської, Запорізької, Чернігівської і Черкаської. Оцінювання сортів і місцевих форм проводили згідно з «Методикою дослідної справи в овочівництві і баштанництві» [3]. В якості контролю було взято сорт Ірен, створений у 2018 р., господарством “Чистий продукт” (селекціонер Парашенко С.В., Дніпропетровська обл.). Зрошування не застосовували.

У середньому за три роки сорти та місцеві форми часнику озимого відрізнялися між собою за тривалістю вегетаційного періоду. Найкоротший вегетаційний період був у рослин варіант 8, завезеного із Запорізької області, де він становив 104 доби. У контролю Ірен він складав 104 доби. На одну добу пізніше визрівали головки у зразка 3 (Київська обл.) і 9 (Запорізька обл.). На 2–3 доби більшим від контролю був вегетаційний період у місцевих форм 1 (Київська обл.), 6 (Дніпропетровська обл.) та 5 (Кіровоградська обл.). Найдовший вегетаційний період фіксували у таких зразків, як 13 та 14, що походили із Черкаської області – відповідно 113 і 115 діб. Але, істотної різниці щодо тривалості вегетаційного періоду серед зразків не спостерігали.

Найбільшою урожайністю у 2022 р. характеризувався зразок 9 (Запорізька обл.), де цей показник становив 14,5 т/га. Найменшою вона була у місцевої форми 13 (Черкаська обл.) – 7,5 т/га. Така ж відповідність спостерігалася і впродовж 2023р. Найкращими результатами

відзначився зразок 9 із Запорізької області (10,9 т/га), а найгіршими – місцева форма 13 (Черкаська обл.). Погодні умови 2024 р. були більш сприятливими для росту, розвитку рослин різних сортів та місцевих форм часнику озимого. Найбільшою врожайністю (12,3 т/га) характеризувався зразок 9 (Запорізька обл.). Найнижче її значення (6,6 т/га) було за вирощування варіанта 13 (Черкаська обл.). У контролю Ірен урожайність товарних головок становила 10,2 т/га.

Найвищу урожайність головок часнику озимого у середньому за 2022–2024 рр. отримали за культивування зразків 6 (Дніпропетровська обл.), 8 та 9 (Запорізька обл.), відповідно 10,3; 10,5 і 12,6 т/га. У контролю Ірен його значення складало 11,0 т/га. Однак, істотну різницю щодо цього показника спостерігали лише за вирощування місцевої форми 9 (Запорізької обл.).

У середньому за 2022–2024 рр. істотно меншу масу головки часнику озимого, порівняно з контролем, помічали за культивування зразків 13 та 14 (Черкаська обл.), 5 (Кіровоградська обл.), 1, 2 і 3 (Київська обл.), 12 (Житомирська обл.) та 11 (Чернігівська обл.). Значення цього показника становило відповідно 38, 47, 41, 42, 42, 43, 44 та 46 г. Суттєво більше значення цього показника спостерігали у рослин двох місцевих форм із Запорізької області (8 та 9), де вона становила відповідно 51 та 61 г.

Найбільшу кількість зубків формувалося у головках часнику озимого місцевих форм 10 і 12, що походили із Чернігівської (10 шт.) та Житомирської (8 шт.) областей. У середньому цей показник для різних зразків становив 5–6 штук. Найменше (5 штук) налічувалося їх на рослинах варіанта 2 (Київська обл.), 4 (Кіровоградська обл.), 11 (Чернігівська обл.) та 14 (Черкаська обл.).

Отже, найкоротшим вегетаційним періодом (104 доби) відзначилася місцева форма 8, що завезена із Запорізької області. Найтривалішим він спостерігався у варіанта 14 (Черкаська обл.) – 115 діб. Найвищу врожайність формували рослини варіанта 9 (Запорізька обл.) – 12,6 т/га. Найважчі головки достигали на рослинах варіантів 8 та 9 (Запорізька обл.). Найменше зубків, кількістю 5 шт. було у головках місцевих форм 2 (Київська обл.), 4 (Кіровоградська обл.), 11 (Чернігівська обл.) та 14 (Черкаська обл.). Отже, збирання і вивчення колекцій місцевих форм часнику озимого дає можливість знаходити і проводити селекцію нових сортів, які мають високий рівень адаптивності до різних коливань погодних умов, зокрема до короткочасних посух.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2023 році. Міністерство аграрної політики та продовольства України URL: <https://minagro.gov.ua/file-storage/reyestr-sortiv-roslin>.
2. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2024 році. Міністерство аграрної політики та продовольства України. 42 URL: <https://minagro.gov.ua/file-storage/reyestr-sortiv-roslin>.
3. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві / за ред. Г.Л. Бондаренка, К.І. Яковенка. Харків: Основа, 2001. 370 с.
4. Сич З.Д., Кубрак С.М. Оцінка сортів і місцевих форм часнику озимого за господарсько цінними ознаками в умовах Правобережного Лісостепу України. Агробіологія. Біла Церква, 2020. Вип. 1 (157). С. 169–174. DOI: 10.33245/2310-9270-2020-157-1-169-174.
5. Сич З.Д., Кубрак С.М., Велика К.І. Характеристика господарсько цінних ознак часнику озимого в посушливих умовах Правобережного Лісостепу України. Збірник наукових праць «Агробіологія». 2024. № 2. С. 96–108. DOI: 10.33245/2310-9270-2024-187-1-100-108.

УДК 631.43/.445.4:631.51.021

ВОЙТОВИК М.В., д-р с.-г. наук

ПРИМАК І.Д., д-р с.-г. наук

КУЛИК Р.М., канд. с.-г. наук

ПАНЧЕНКО О.Б., канд. с.-г. наук

ОБРАЖІЙ С.В., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

roman.kulyk@btsau.edu.ua

ЗМІНА АГРОФІЗИЧНИХ ЧИННИКІВ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО МЕХАНІЧНОГО ОБРОБІТКУ ЧОРНОЗЕМУ ТИПОВОГО

Трирічним (2022–2024) дослідженням на чорноземі типовому встановлене істотне підвищення щільності будови орного шару за диференційованого і нульового обробітків. Показники будови орного шару ґрунту не перевищували критичних значень для культур. Оструктуреність орного шару істотно не залежить від систем основного обробітку. За дискування ґрунту і прямої сівби чітко проявляється гетерогенність структурного стану